ESIMESE ASTME KOHTU OTSUS (esimene koda)

10. märts 2009 *

Kohtuasjas T-68/05,

Aker Warnow Werft GmbH, asukoht Rostock (Saksamaa),

Kvaerner ASA, asukoht Oslo (Norra),

keda esindasid advokaat M. Schütte ja *solicitor* B. Immenkamp ning hiljem M. Schütte,

hagejad,

* Kohtumenetluse keel: inglise.

versus

Euroopa Ühenduste Komisjon, esindajad: L. Flynn ja V. Kreuschitz,

kostja,

mille ese on nõue tühistada komisjoni 20. oktoobri 2004. aasta otsus 2005/374/EÜ riigiabi kohta, mida Saksamaa andis Kvaerner Warnow Werftile (ELT 2005, L 120, lk 21),

EUROOPA ÜHENDUSTE
ESIMESE ASTME KOHUS (esimene koda),

koosseisus: president V. Tiili (ettekandja), kohtunikud F. Dehousse ja I. Wiszniewska-Białecka,

kohtusekretär: ametnik K. Pocheć,

arvestades kirjalikus menetluses ja 11. märtsi 2008. aasta kohtuistungil esitatut,

on teinud järgmise

otsuse

Õiguslik raamistik ja vaidluse aluseks olevad asjaolud

1 Nõukogu võttis 21. detsembril 1990. aastal vastu direktiivi 90/684/EMÜ laevaehitusele antava riigiabi kohta (EÜT L 380, lk 27). Selles direktiivis nähti ette võimalus anda teatud tingimustel Euroopa Ühenduse territooriumil asuvatele laevaehituse ja laeva ümberehitusega tegelevatele ettevõtetele (edaspidi „laevatehased") ühelt poolt tegevusabi ja teiselt poolt restruktureerimisabi.

2 Käesolevas kohtuasjas on asjakohane üksnes tegevusabi; sellega seoses näeb direktiivi 90/684 artikli 4 lõige 1 ette, et „[t]ootmisalast abi [laevatehastele] võib pidada ühisturuga kokkusobivaks tingimusel, et [laevaehitus- ja laeva ümberehitus]-lepinguga seoses antud abi kogusumma toetusekvivalent ei ületa teatud ühtset ülemmäära, mis on teatud protsent lepingu hinnast ilma abita". [Siin ja edaspidi on osundatud direktiivi tsiteeritud mitteametlikus tõlkes.] Lisaks sellele peavad liikmesriigid nimetatud direktiivi artikli 11 lõike 2 punkti a kohaselt teatama komisjonile direktiivi 90/684 kohaldamisalasse kuuluvast mis tahes uuest või olemasolevast abikavast enne nende rakendamist.

3 Saksamaa Liitvabariik teatas 24. mai ja 4. juuni 1991. aasta kirjades komisjonile direktiivi 90/684 artikli 11 lõike 2 punkti a kohaselt Saksamaa territooriumil ja eeskätt endise Saksa Demokraatliku Vabariigi territooriumil asuvate laevatehastega seonduvatest abikavadest.

4 Saksamaa Liitvabariigile adresseeritud 13. septembri 1991. aasta otsusega (edaspidi „13. septembri 1991. aasta otsus") otsustas komisjon jätta esitamata vastuväited seoses teatatud abikavadega. Nimetatud otsuses leidis komisjon seoses direktiivi 90/684 artikli 4 lõikes 1 silmas peetud „[lepingutega seonduvat] tootmisalast abi" puudutavas eeskätt, et „konkurentsivastase võitluse eesmärgiga abikava kohaselt [võisid kõik] Saksa laevatehased saada abi 9,5% ulatuses lepingu hinnast (8,7% lepingu hinnast ilma abita), kui need tehased konkureerivad selliste teiste riikide tehastega, kus makstakse suuremat toetust". [Mitteametlik tõlge.] 13. septembri 1991. aasta otsus asendati otsusega, mille komisjon võttis vastu 2. detsembri 1987. aasta kirjaga ning mis võimaldas Saksamaa Liitvabariigil anda Saksa laevatehastele konkurentsivastase võitluse eesmärgiga abi (Wettbewerbshilfe, edaspidi „konkurentsiabi").

5 Nõukogu võttis 20. juulil 1992 vastu direktiivi 92/68/EMÜ, millega muudetakse direktiivi 90/684 (EÜT L 219, lk 54). Direktiivi 92/68 eesmärk on võimaldada üksnes endise Saksa Demokraatliku Vabariigi territooriumil asuvatel laevatehastel saada kõrgema ülemmääraga riigiabi, kui oli ette nähtud direktiivis 90/684, ning lihtsustada nende restruktureerimist, vähendades samas ülevõimsust laevaehituse maailmaturul.

6 Direktiiviga 92/68 lisati direktiivi 90/684 artikkel 10a, lõiked 1–3, mis sätestavad:

„1. II jaotis [tegevusabi kohta], välja arvatud artikli 4 lõiked 6 ja 7, ei ole kohaldatav endise Saksa Demokraatliku Vabariigi territooriumil 1. juulil 1990 tegutsevate [laeva]tehaste laevaehituse ja laeva ümberehituse tegevuste suhtes.

2. Lõikes 1 viidatud tehaste laevaehituse ja laeva ümberehituse tegevustega seoses antavat tegevusabi võib pidada 31. detsembrini 1993 ühisturuga kokkusobivaks tingimusel, et:

a) sel ajavahemikul viidatud tehastes tegevuse jätkamise lihtsustamiseks suunatud abi ei ületa iga tehase puhul eraldivõetuna ülemmäära, milleks on 36% aastasest viitekäibest, mis arvutatakse pärast restruktureerimist kulgevale kolmeaastasele laevade ehitus- ja ümberehitustööde perioodile tuginedes; sellise abi peab välja maksma hiljemalt 31. detsembril 1993;

b) seoses lepingutega, mis on sõlmitud 1. juulist 1990 kuni 31. detsembrini 1993, ei anta mis tahes muud tootmisalast abi;

c) [Saksamaa Liitvabariik] nõustub viima vastavalt komisjoni poolt heakskiidetud ajakavale ja igal juhul enne 31. detsembrit 1995 läbi tootmismahu tegeliku ja tagasipööramatu vähendamise netos 40% ulatuses 1. juulil 1990 olemasolevast tootmismahust, milleks oli 545 000 [tonni kompenseeritud kogumahutavust];

d) [Saksamaa Liitvabariik] tõendab komisjonile sõltumatu vannutatud audiitori koostatud iga-aastaste aruannete abil, et makstud abi piirdub ainuüksi endise Saksa Demokraatliku Vabariigi territooriumil asuvate tehaste tegevusega; esimene aruanne tuleb komisjonile esitada hiljemalt 1993. aasta veebruari lõpuks;

3. Komisjon tagab, et käesolevas artiklis viidatud abi ei mõjuta kaubavahetust ühise huviga vastuolus oleval määral". [Siin ja edaspidi on osundatud direktiivi tsiteeritud mitteametlikus tõlkes.]

7 7. oktoobri 1992. aasta lepinguga (edaspidi „erastamisleping"), mis sõlmiti ainuläbirääkimistega päädinud pakkumismenetluse alusel, erastas endise Saksa Demokraatliku Vabariigi territooriumil asuvate laevatehaste restruktureerimise ja erastamise ülesandega avalik-õiguslik isik Treuhandanstalt (edaspidi „THA") Ida-Saksamaa

laevatehase Neue Warnow Werfti, mis oli Kvaerner Warnow Werfti (edaspidi „KWW”) eelkäija, Norra kontsernile Kvaerner. KWW-st sai Aker Warnow Werft.

8 Saksamaa Liitvabariik teatas 30. oktoobril 1992 komisjonile erastamislepingust ning samuti ja eeskätt esialgsest riigiabikavast eesmärgiga võimaldada KWW-l laevatehas restruktureerida. Erastamislepingu artiklitest 7 ja 12 tuleneb sisuliselt, et riigiabi, mida KWW-le kavatseti anda Warnow Werfti laevatehase restruktureerimiseks, pidi makstama osade kaupa ning selle osade maksmise eeltingimuseks oli komisjonilt eelneva heakskiidu saamine.

9 10. veebruari 1993. aasta Saksamaa Liitvabariigile adresseeritud otsusega otsustas komisjon eeskätt direktiivi 90/684 artikli 4 alusel jätta esitamata vastuväited seoses muudatustega konkurentsiabi kavas, mille komisjon oli heaks kiitnud oma 13. septembri 1991. aasta otsuses.

10 Komisjon tuletas 10. veebruari 1993. aasta otsuses meelde oma 13. septembri 1991. aasta otsuses heaks kiidetud abi ülemmäärasid.

11 Saksamaa Liitvabariigile adresseeritud 3. märtsi 1993. aasta (edaspidi „esimene heakskiitev otsus”), 17. jaanuari 1994. aasta (edaspidi „teine heakskiitev otsus”), 20. veebruari 1995. aasta, 18. oktoobri 1995. aasta ja 11. detsembri 1995. aasta otsustega lubas komisjon vastavalt direktiivile 90/684, muudetud direktiiviga 92/68, maksta KWW-le osade kaupa ühelt poolt tegevusabi ja teiselt poolt restruktureerimisabi Warnow Werfti laevatehase tarvis.

12 KWW-le antud tegevusabi puudutavas on asjakohased vaid kaks esimest heakskiitvat otsust.

13 Esimene heakskiitev otsus nägi KWW-le antud tegevusabi osas ette eeskätt järgmist:

„20. juulil 1992 võttis nõukogu vastu direktiivi [92/68], millega muudetakse direktiivi [90/984] laevaehitusele antava riigiabi kohta. Uus direktiiv [92/68] näeb endise [Saksa Demokraatliku Vabariigi] laevatehaste kasuks ette erandi tegevusabi kavast, et viia läbi nende kiireloomuline restruktureerimine konkurentsivõimelisuse taastamise eesmärgil.

Mis puudutab [Warnow Werfti laevatehase] erastamist, siis komisjon on saanud Saksamaa valitsuselt [erastamislepingu] lõpliku versiooni koos selgitustega. 2. veebruari 1993. aasta kokkusaamisel esitasid Saksa ametiasutused täiendavaid täpsustusi. Komisjonil oli seega võimalik koguda kokku kogu vajalik teave selleks, et selgitada välja, kas direktiivi [92/68] erikorra kohaldamise tingimused olid täidetud [Warnow Werfti laevatehast] puudutavas […]

Kui komisjon selle erandi heaks kiitis, tagas ta nõukogule, et ta kasutab oma kontrolli- ja järelevalve pädevust selleks, et [endise Saksa Demokraatliku Vabariigi territooriumil] asuvad laevatehased saaksid üksnes seda abi, mis on konkreetselt vajalik nende restruktureerimiseks.

[…]

[K]omisjon otsustas laevaehitust käsitleva direktiivi [90/684] ja direktiivi [92/68] sätete kohaselt jätta esitamata vastuväited abi esimese osa maksmisele Saksamaal [Warnow Werfti laevatehasele]. See abi osa koosneb:

– tegevusabi: 45 500 000 [Saksa marka], pärast 1. juulit 1990 sõlmitud ja praegu täidetavatest [laevaehituslepingutest] tulenevast kahjumist osa hüvitus: 11 700 000 [Saksa marka], konkurentsiabi: 6 100 000 [Saksa marka] ja omakapital: 27 750 000 [Saksa marka].

[…]”. [Mitteametlik tõlge]

14 Teine heakskiitev otsus nägi KWW-le antud tegevusabi osas ette eeskätt järgmist:

„Arvestades Saksamaa valitsuse poolt käesoleval hetkel võetud kohustustega [seoses Warnow Werfti laevatehase tootmismahuga], on komisjon […] otsustanud vastavalt direktiivile [90/684] laevaehitusele antava riigiabi kohta ja direktiivile [92/68], millega muudetakse direktiivi [90/684], jätta esitamata vastuväited abi teise osa maksmisele Saksamaal [Warnow Werfti laevatehasele]; see abi osa koosneb:

– tegevusabi: 617 100 000 [Saksa marka], millest 113 500 000 [Saksa marka] makstakse sularahas; see summa hõlmab konkurentsiabi: 66 900 000 [Saksa marka] ja pärast 1. juulit 1990 sõlmitud [laevaehitus]lepingutest tulenevast kahjumist osa hüvitust: 46 600 000 [Saksa marka]. See tegevusabi on kõige suurem [Warnow Werfti] laevatehasele 31. detsembrini 1993 sõlmitud lepingutega seoses võimalikult makstavatest abidest.

[…]”. [Mitteametlik tõlge]

15 Komisjon võttis 8. juulil 1999 vastu otsuse 1999/675/EÜ riigiabi kohta, mida Saksamaa andis KWW-le (EÜT L 274, lk 23). Nimetatud otsust muudeti komisjoni 29. märtsi 2000. aasta otsusega 2000/416/EÜ (EÜT L 156, lk 39), milles komisjon järeldas sisuliselt, et kuna KWW oli ületanud 1998. aasta lubatud tootmismahu piirmäära, siis oli talle 82 200 000 Saksa marga ulatuses makstud abi ühisturuga kokkusobimatu.

16 Komisjon võttis 15. veebruaril 2000 vastu otsuse 2000/336/EÜ riigiabi kohta, mida Saksamaa andis KWW-le (EÜT L 120, lk 12), milles ta tegi sisuliselt järelduse, et kuna KWW oli ületanud ka 1997. aasta lubatud tootmismahu piirmäära, siis oli talle 12 600 000 Saksa marga ulatuses makstud abi ühisturuga kokkusobimatu.

17 28. veebruaril 2002 tühistas Esimese Astme Kohus otsusega liidetud kohtuasjades T-227/99 ja T-134/00: Kvaerner Warnow Werft *vs.* komisjon (EKL 2002, lk II-1205) komisjoni käesoleva otsuse punktides 15 ja 16 viidatud otsused ja seda sisuliselt seetõttu, et komisjon oli ekslikult samastanud tootmismahu piirväärtuse mõiste tegeliku toodangu piirväärtusega. 29. aprillil 2004 jättis Euroopa Kohus otsusega kohtuasjas C-181/02 P: komisjon *vs.* Kvaerner Warnow Werft (EKL 2004, lk I-5703) rahuldamata apellatsioonkaebuse, mille komisjon oli esitanud Esimese Astme Kohtu otsuse peale.

18 Komisjon võttis 20. oktoobril 2004 vastu otsuse 2005/374/EÜ riigiabi kohta, mida Saksamaa andis KWW-le (ELT 2005, L 120, lk 21; edaspidi „vaidlustatud otsus”).

19 Vaidlustatud otsuse põhjendustes 1 ja 2 märgib komisjon, et ta taotles 16. juunil 1999 Saksa ametiasutustelt teavet summa kohta, mis Saksamaa ajakirjanduses

12. juunil 1999 avaldatud teabe kohaselt oli võimaldanud KWW-l laenata Kvaernerile umbes 205 000 000 eurot. Komisjon täpsustab selles osas, et tema taotluse eesmärk oli kontrollida, „et see ei pärinenud [KWW-le] antud ülemäärasest restruktureerimisabist või muust abist".

20 Läbiviidud uurimise alusel tuvastas komisjon ühelt poolt vaidlustatud otsuse punktis 127, et „[KWW ja Kvaerneri vaheline] rahaliikumine ei tundu tulenevat 1995. aastal lõppenud restruktureerimiseks antud ülemäärasest abist".

21 Teiselt poolt märgib komisjon vaidlustatud otsuse punktides 120 ja 121, et Saksamaa Liitvabariigi poolt talle esitatud teabe kohaselt sai KWW ülemäärast riigiabi 25 999 000 Saksa marga ulatuses, mis vastab vahele „restruktureerimisperioodi ajal" KWW-le makstud abi kogusumma, st 430 100 000 Saksa marga ja KWW-le seoses laevaehitus- ja laeva ümberehituslepingutega tekkinud tegeliku, 404 101 000 Saksa marga suuruse kahjumi (edaspidi „lepingutega seotud kahjum") vahel.

22 Komisjon teeb vaidlustatud otsuses järgmise järelduse:

„Artikkel 1

Saksamaa [Liitvabariigi] poolt [KWW-le] antud 13 293 077 euro (25 999 000 Saksa marga) suurune riigiabi ei ole ühisturuga kokkusobiv.

Artikkel 2

1. Saksamaa [Liitvabariik] peab võtma kõik vajalikud meetmed, et saada [KWW-lt] tagasi artiklis 1 nimetatud abi, mis oli abisaajale antud ebaseaduslikult.

[…]”.

Menetlus ja poolte nõuded

23 Esimese Astme Kohtu kantseleisse 16. veebruaril 2005 esitatud hagiavaldusega algatasid hagejad Aker Warnow Werft GmbH ja Kvaerner ASA käesoleva menetluse.

24 Ettekandjaks oleva kohtuniku ettekande alusel otsustas Esimese Astme Kohus (esimene koda) avada suulise menetluse ja palus 6. detsembri 2007. aasta ja 7. jaanuari 2008. aasta kirjas pooltel kodukorra artiklis 64 ette nähtud menetlust korraldavate meetmete raames vastata kirjalikele küsimustele ja esitada teatud dokumendid. Pooled täitsid need nõuded ettenähtud tähtajaks.

25 Esimese Astme Kohtu kantseleisse 11. veebruaril 2008 esitatud kirjades palusid hagejad kõrvaldada toimikust komisjoni poolt Esimese Astme Kohtu menetlust korraldavatele teatud meetmetele vastamiseks esitatud dokumendid põhjendusel, et need dokumendid ei olnud kohtuasja lahendamiseks asjakohased (edaspidi „vaidlusalused dokumendid”). Esimese Astme Kohtu kantseleisse 19. veebruaril 2008 esitatud kirjas väitis komisjon, et vaidlusalused dokumendid olid asjakohased vastamaks talle adresseeritud Esimese Astme Kohtu menetlust korraldavatele meetmetele.

26 11. märtsil 2008 toimunud kohtuistungil kuulati ära poolte kohtukõned ning nende vastused Esimese Astme Kohtu esitatud suulistele küsimustele. Lisaks sellele jättis Esimese Astme Kohus rahuldamata hagejate taotluse kõrvaldada vaidlusalused dokumendid toimikust, kuivõrd komisjon oli need esitanud vastusena talle esitatud küsimustele. Lõpetuseks palus Esimese Astme Kohus komisjonil esitada talle teatud dokumendid 15 päeva jooksul. Komisjon täitis selle nõudmise 18. märtsil 2008. 8. aprilli 2008. aasta kirjas esitasid hagejad nimetatud dokumentidega seoses oma märkused.

27 Suuline menetlus lõpetati 25. aprillil 2008.

28 Hagejad paluvad Esimese Astme Kohtul:

– tühistada vaidlustatud otsus;

– mõista kohtukulud välja komisjonilt.

29 Komisjon palub Esimese Astme Kohtul:

– jätta hagi põhjendamatuse tõttu rahuldamata;

– mõista kohtukulud välja hagejatelt.

Põhiküsimus

30 Hagejad esitavad oma hagi toetuseks neli väidet. Esimene väide tugineb õigusnormi rikkumisele ja ilmsele hindamisveale, kuivõrd komisjon seadis vaidlustatud otsuses ekslikult uuesti kahtluse alla olemasoleva abi ning ta ei saanud nõuda selle tagastamist. Teine väide tugineb ilmsele hindamisveale, mis seondub asjaoluga, et KWW ei saanud ülemäärast abi, kuivõrd lepingutega seotud kahjumi katmiseks antud abi kogusumma on tegelikult väiksem vastava tegeliku kahjumi summast. Kolmas väide tugineb õiguskindluse ja õiguspärase ootuse põhimõtete rikkumisele, mis tuleneb menetluse algatamise tähtajast ja komisjoni käitumisest enne menetluse algatamist. Neljas väide, mis esitati teise võimalusena, tugineb ilmsele hindamisveale tagastatava abi summa kindlaksmääramisel.

31 Sissejuhatuseks tuleb märkida, et teise väite raames heidavad hagejad komisjonile sisuliselt ette seda, et viimane järeldas, et KWW-le anti kokku abi summas 430 100 000 Saksa marka, mis vastab 450 000 000 Saksa margale lepingutega seotud kahjumi katmiseks ja 62 500 000 Saksa marga suurusele konkurentsiabile, millest on maha arvatud 82 400 000 Saksa marka komisjoni heakskiidu saanud, kuid Kvaernerile maksmata jäänud tegevusabi; see oli mõeldud KWW lepingutega seotud tegeliku 404 101 000 Saksa marga suuruse kahjumi katmiseks. Teise väite võib jagada kaheks osaks.

32 Esimese osaga väidavad hagejad sisuliselt, et KWW sai ainuüksi lepingutega seotud kahjumi osas sularahas makstud abi summas 58 300 000 Saksa marka, nagu see tuleneb esimesest ja teisest heakskiitvast otsusest, ja mitte 450 000 000 Saksa marka, nagu väitis komisjon vaidlustatud otsuses.

33 Teise osaga väidavad hagejad sisuliselt, et 62 500 000 Saksa marka, mis KWW sai saamata jäänud konkurentsiabi hüvitusena, ei oleks tohtinud arvesse võtta lepingutega seotud kahjumi katmiseks antud abi kogusumma arvutamisel.

34 Kuivõrd nende kahe osa eesmärk on tõendada, et KWW-le lepingutega seotud kahjumi katmiseks makstud abi kogusumma ei ületa vastava tegeliku kahjumi summat, siis peab Esimese Astme Kohus sobilikuks alustada analüüsi teise väite teise osaga.

Teise väite teine osa, mis tugineb ilmsele hindamisveale selle abi kindlaksmääramisel, mida vaidlustatud otsuses võidi arvesse võtta

Poolte argumendid

35 Hagejad väidavad sisuliselt, et komisjon pani toime ilmse hindamisvea, arvates saamata jäänud konkurentsiabi hüvituseks antud summa 62 500 000 Saksa marka selle abi kogusumma hulka, mida KWW sai ainuüksi lepingutega seotud kahjumi katmiseks. Neil asjaoludel oleks lepingutega seotud tegevuskahjumi katmiseks saadud abi kogusumma väiksem vastava tegeliku kahjumi summast ja KWW ei oleks seega saanud mis tahes ülemäärast abi.

36 Esiteks väidavad hagejad, et vaatamata sellele, et konkurentsiabi kujutab endast tegevusabi, ei olnud selle eesmärk siiski ainuüksi lepingutega seotud kahjumi katmine, nagu see tuleneb esimesest ja teisest heakskiitvast otsusest ning Saksamaa Liitvabariigi poolt komisjonile edastatud dokumentidest. Hagejad on seisukohal, et konkurentsiabi eesmärk oli tegelikult võimaldada kõigil ühenduse territooriumil asuvatel laevatehastel jääda konkurentsivõimeliseks Aasia laevatehaste kõrval, mis said laevaehituse maail-

maturul konkurentsi moonutavat toetust. Asjaolu, et konkurentsiabi summa määrati kindlaks laevaehituslepingute hinna alusel, ei tähenda siiski seda, et nimetatud abi andmine sõltus kahjumist, mida sellised lepingud võisid põhjustada. Hagejad väidavad seetõttu, et KWW võis vabalt kasutada konkurentsiabi muude tegevuskulude kui lepingutest tuleneva kahju tarvis.

37 Lisaks sellele juhivad hagejad Esimese Astme Kohtu kirjalikele küsimustele vastates tähelepanu sellele, et konkurentsiabi kiideti heaks vastavalt direktiivi 90/684 artiklile 4 ning vastavalt 22. juuli 1991. aasta Richtlinen für die Gewährung von Wettbeverbshilfen an Werften in der Bundesrepublik Deutschland auf dem in Artikel 3 des Einigungsvertrages genannten Gebiet'ile (taasühinemislepingu artiklis 3 viidatud territooriumil Saksamaal asuvatele laevatehastele antava konkurentsiabi määramise suunised, edaspidi „Saksa suunised"; *Bundesanzeiger* 1991, lk 5153). Hagejad väidavad, et nimetatud suunistest teatati komisjonile ning ta kiitis need heaks. Kuid suunistest tuleneb eeskätt, et kuigi konkurentsiabi anti laevaehituslepingute sõlmimise või sõlmimata jäämise alusel, on seda võimalik kasutada muude tegevuskulude, kui nimetatud lepingutest tuleneva kahjumi tarvis.

38 Lõpetuseks väidavad hagejad, et konkurentsiabi kujutab endast kindla suurusega summat, mida ei saa tagasi nõuda. Ühelt poolt juhivad hagejad tähelepanu sellele, et Saksa suunistes oli sõnaselgelt ette nähtud, et juba antud konkurentsiabi ei ole tagastatav. Teiselt poolt väidavad nad, et KWW-le makstud konkurentsiabi ei kasutatud lepingutega seotud kahjumi katmiseks, vaid see suunati raamatupidamislikust vaatepunktist KWW reservkapitali, mis oli muude tegevuskulude tõttu vähenenud.

39 Komisjon väidab vastu, et ta ei teinud viga, arvates konkurentsiabina saadud abisumma KWW-le lepingutega seotud kahjumi katmiseks makstud abi kogusumma hulka, sest nagu ta tuvastas vaidlustatud otsuse punktides 94–96, oli konkurentsiabi ühelt poolt heaks kiidetud „kahjumi katmiseks restruktureerimise ajal" ja teiselt poolt kujutas see

endast „sissetulekut”, mis võimaldas KWW-l vähendada lepingutega seotud kahjumit ning seega vajadust tegevusabi järele.

40 Lisaks sellele väidab komisjon Esimese Astme Kohtu kirjalikele ja suulistele küsimustele vastates, et konkurentsiabi anti kooskõlas direktiivi 90/684 artikliga 4 ning selle eesmärk oli võimaldada kõigil ühenduse territooriumil asuvatel laevatehastel võidelda ebaausa konkurentsiga, mida pakuvad neile mõned Aasia riigid, toetades oma territooriumil asuvaid laevatehaseid. Ühelt poolt täpsustab komisjon selles osas, et kuigi konkurentsiabi saamiseks ei olnud vajalik, et KWW-l tekiks lepingutega seoses kahjum, arvutati see abi siiski igas sõlmitud laevaehituslepingus määratletud müügihinna alusel. Seega leiab komisjon, et nimetatud abi andmise tagajärg oli lepingutega seotud kahjumi vähenemine. Teiselt poolt leiab komisjon, et konkurentsiabi tuli arvesse võtta ainuüksi lepingutega seotud kahjumi katmiseks antud abi kogusumma arvutamisel, sest Saksamaa Liitvabariigi poolt talle 27. novembril 1992 saadetud kirjast tuleneb, et KWW nõustus ainuläbirääkimiste käigus THA ja Kvaerneri poolt algselt kokku lepitud 569 600 000 Saksa marga suuruse summa asemel saama 450 000 000 Saksa marga suuruse summa lepingutega seotud kahjumi katmiseks ainuüksi seetõttu, et talle maksti lepingutega seotud kahjumi katmiseks ka konkurentsiabi.

Esimese Astme Kohtu hinnang

41 Hagejad väidavad sisuliselt, et komisjon pani toime ilmse hindamisvea, arvates lepingutega seotud kahjumi katmiseks makstud abi kogusumma hulka 62 500 000 Saksa marka, mis oli makstud saamata jäänud konkurentsiabi hüvitusena.

42 Selleks et tuvastada komisjoni ilmne viga asjaolude hindamisel, mis õigustaks vaidlustatud otsuse tühistamist, peavad hageja esitatud tõendid kohtupraktika kohaselt

olema piisavad, et kõnealuses otsuses asjaoludele antud hinnang muutuks ebausutavaks (Esimese Astme Kohtu 12. detsembri 1996. aasta otsus kohtuasjas T-380/94: AIUFFASS ja AKT *vs.* komisjon, EKL 1996, lk II-2169, punkt 59).

43 Käesolevas kohtuasjas tuleb sissejuhatuseks tuvastada, et komisjon läbis vaidlustatud otsuses kolmeastmelise arutelu jõudmaks järeldusele, et KWW sai tema lepingutega seotud tegeliku kahjumi summaga arvestades ülemäärasena määratletud abi 25 999 000 Saksa marga ulatuses.

44 Esiteks, olles vaidlustatud otsuse punktides 13–19 meelde tuletanud eeskätt esimese ja teise heakskiitva otsuse alusel lubatud abi eri osasid, märkis komisjon vaidlustatud otsuse punktis 118, et ta tugines KWW audiitori aruandele abi kasutamise kohta kuni 31. detsembrini 1995, mille Saksamaa Liitvabariik edastas komisjonile 9. juulil 1996 (edaspidi „9. juuli 1996. aasta aruanne"), et tuvastada KWW-le järgmise abi maksmine:

– 450 000 000 Saksa marka lepingutega seotud kahjumi katteks;

– 62 500 000 Saksa marka saamata jäänud konkurentsiabi hüvitusena.

45 Mis puudutab saamata jäänud konkurentsiabi hüvitusena makstud 62 500 000 Saksa marka, siis tuleneb vaidlustatud otsuse punktist 116, et komisjon leidis, et esimeses ja teises heakskiitvas otsuses oli antud luba konkurentsiabi andmiseks kogusummas 73 000 000 Saksa marka, kuid osa sellest summast, täpsemalt 10 500 000 Saksa marka oli jäänud lõplikult KWW-le maksmata – talle oli makstud üksnes 62 500 000 Saksa marka.

46 Lisaks juhib komisjon vaidlustatud otsuse punktides 91 ja 117 tähelepanu sellele, et KWW ei pidanud täitma mõningaid teatud tüüpi laevadega („Kassettenschiffe") seotud lepinguid ning ei saanud seetõttu nendega seoses mingit abi. Komisjon märgib, et seetõttu ei võtnud ta vaidlustatud otsuses arvesse abi, mille ta oli heaks kiitnud nimetatud lepingutele vastava summa, st 34 600 000 Saksa marga ulatuses ning mis oli osa teises heakskiitvas otsuses heakskiidetud 617 100 000 Saksa marga suuruse tegevusabi kogusummast.

47 Nii märgib komisjon vaidlustatud otsuse punktis 118, et hagejad said „restruktureerimisperioodi ajal" kokku abi summas 512 500 000 Saksa marka, mis vastab 450 000 000 Saksa margale lepingutega seotud kahjumi katmiseks ja 62 500 000 Saksa margale saamata jäänud konkurentsiabi hüvitusena.

48 Teiseks märgib komisjon vaidlustatud otsuse punktis 119, et Saksamaa Liitvabariigi poolt 30. juunil 1999 esitatud eksperdiaruannetest selgub, et KWW lepingutega seotud tegeliku kahjumi summa oli 404 101 000 Saksa marka.

49 Seetõttu leiab komisjon vaidlustatud otsuse punktis 120, et KWW sai abi lepingutega seotud tegelikust kahjumist 108 399 000 Saksa marga võrra suuremas summas.

50 Kolmandaks märgib komisjon vaidlustatud otsuse punktides 116 ja 121, et KWW ei saanud „komisjoni poolt [restruktureerimiseks] varem heakskiidetud tegevusabi" 82 400 000 Saksa marga ulatuses, mis vastas „vanade kohustuste tasumisest vabastamisele". Neil asjaoludel leiab komisjon, et „[lepingutega seotud kahjumi] katteks saadud abisumma vähendamine saamatajäänud tegevusabi võrra tundub olevat kooskõlas komisjoni heakskiitvates otsustes võetud kohustusega tagada, et abisaaja saab ainult restruktureerimiseks vajalikku abi".

51 Komisjon tuletab sellest viimasest tuvastamisest vaidlustatud otsuse punktis 121 tagajärje, et 108 399 000 Saksa marga suurusest ülemäärasest abist, mida KWW sai lepingutega seotud kahjumi katmiseks, tuleb maha arvata 82 400 000 Saksa marka.

52 Kolme tuvastamise alusel, mille kohaselt esiteks: KWW sai „restruktureerimisperioodi ajal" kokku abi summas 512 500 000 Saksa marka, teiseks: KWW sai lepingutega seotud tegelikku kahjumit kokku summas 404 101 000 Saksa marka, ja kolmandaks: KWW ei saanud heakskiidetud 82 400 000 Saksa marga suurust abi, teeb komisjon seega vaidlustatud otsuse punktis 121 järelduse, et KWW sai ülemäärast abi 25 999 000 Saksa marga ulatuses, mis tuleb tagasi nõuda.

53 Seetõttu tuleb ühelt poolt märkida, et komisjon asus vaidlustatud otsuses seisukohale, et 62 500 000 Saksa marga suurune summa, mille KWW sai saamata jäänud konkurentsiabi hüvitusena, kuulus sellise abi hulka, mille eesmärk oli ja mida kasutati lepingutega seotud tegeliku kahjumi katmiseks, ning et viidatud summa on vähemalt osaliselt tagasinõutav.

54 Teiselt poolt, kui asuda seisukohale, et KWW sai abi summas 450 000 000 Saksa marka ainuüksi lepingutega seotud kahjumi katmiseks ja – nagu seda väidavad hagejad – konkurentsiabi summas 62 500 000 Saksa marka ei oleks tohtinud vaidlustatud otsuses arvesse võtta, siis tuleks tuvastada, et komisjon tegi vääralt järelduse ülemäärase abi olemasolu kohta. Sellisel juhul oleks nimelt lepingutega seotud kahjumi katmiseks makstud abi kogusumma – pärast maksmata jäänud 82 400 000 Saksa marga mahaarvamist – 367 600 000 Saksa marka, mis on väiksem KWW vastava tegeliku kahjumi kogusummast, mis on 404 101 000 Saksa marka.

55 Eespool punktides 53 ja 54 tehtud tuvastustega arvestades tuleb seega uurida, kas komisjon pani käesolevas kohtuasjas toime ilmse hindamisvea, võttes KWW-le

lepingutega seotud kahjumi katmiseks antud abi kogusumma arvutamisel arvesse 62 500 000 Saksa marka, mis anti KWW-le saamata jäänud konkurentsiabi hüvitusena.

56 Esiteks on tuvastatud, et lepingutega seotud kahjumi katmiseks heaks kiidetud abi ja konkurentsiabi kuuluvad mõlemad direktiivi 90/684 artikli 4 lõikes 1 ette nähtud tegevusabi kategooria alla.

57 Siiski tuleb märkida, et esimesest ja teisest heakskiitvast otsusest, mille asjakohased lõigud on ära toodud käesoleva kohtuotsuse punktides 13 ja 14, tuleneb, et komisjon tegi selgelt vahet lepingutega seotud kahjumi katmiseks suunatud abi ja konkurentsiabi vahel. Nimelt nägid need otsused ühelt poolt ette vastavalt 6 100 000 Saksa marga suuruse ja 66 900 000 Saksa marga suuruse „konkurentsiabi" – kokku summas 73 000 000 Saksa marka, mille puhul pooled ei ole vaidlustanud asjaolu, et sellest summast maksti välja üksnes 62 500 000 Saksa marka. Ei ole täpsustatud, et seda abi tuli kasutada lepingutega seotud kahjumi katmiseks. Teiselt poolt näevad nimetatud otsused ette vastavalt abisumma 11 700 000 Saksa marka ja 46 600 000 Saksa marka, mille puhul on konkreetselt ette nähtud, et seda võib kasutada üksnes „pärast 1. juulit 1990 sõlmitud laevaehituslepingutest tulenevast kahjumist osa kompens[eerimiseks]".

58 Lisaks sellele tuleneb erastamislepingu sätetest, millele komisjon oma eespool punktides 13 ja 14 viidatud esimeses ja teises heakskiitvas otsuses tugines, et lepingutega seotud kahjumi katmiseks mõeldud abi oli konkurentsiabist eraldiseisev. Esiteks pidi THA erastamislepingu artikli 7 lõike 6 kohaselt andma abi summas „450 000 000 Saksa marka kahjumi katmiseks […] restruktureerimisperioodi ajal, mis tuleneb [KWW] tootmise vähenemisest, ja muu kahjumi katmiseks, mis tuleneb [KWW] vähesest konkurentsivõimest [sel ajavahemikul]". Teiselt poolt võttis THA nimetatud lepingu artikli 18 lõike 1 kohaselt endale kohustuse maksta KWW-le 73 000 000 Saksa marka juhul, kui viimane ei saa laevaehitusabi. Lisaks sellele oli erastamislepingule lisatud ning komisjonile edastatud riigiabi maksmise esialgses kavas konkurentsiabi summad esitatud eraldi selle abi summadest, mis olid suunatud muude tegevusega seonduva kahjumi, sh lepingutega seotud kahjumi katmiseks.

59 Niisiis, vaatamata sellele, et lepingutega seotud kahjumi katmisele suunatud abi ja konkurentsiabi kuuluvad mõlemad direktiivi 90/684 artikli 4 lõikes 1 viidatud tegevusabi kategooria alla, teeb komisjon siiski esimeses ja teises heakskiitvas otsuses Saksamaa Liitvabariigi poolt talle edastatud dokumentidega kooskõlaliselt vahet neil kahel abil, mille kasutamiseesmärk oli erinev, st ühelt poolt KWW lepingutega seotud kahjumi katmine ja teiselt poolt KWW konkurentsivõime puudumise kompenseerimine.

60 Teiseks ei ole 10. veebruari 1993. aasta otsuses, millega komisjon otsustas direktiivi 90/684 artikli 4 lõike 1 alusel jätta esitamata vastuväited Saksa ametiasutuste poolt kõigile Saksa laevatehastele antava konkurentsiabi kavva tehtud muudatustele, märgitud, et konkurentsiabi tuli kasutada ainuüksi lepingutega seotud kahjumi katmiseks. Nimelt tuleneb sellest otsusest, et konkurentsiabi korra, millest Saksamaa Liitvabariik komisjonile enne esimese ja teise heakskiitva otsuse vastuvõtmist teatas, eesmärk oli võimaldada Saksa laevatehastel jääda konkurentsivõimeliseks „konkurentsis selliste maade tehastega, mis annavad laevaehitusele abi suuremas mahus", ilma et komisjon oleks sellegipoolest täpsustanud, millise konkreetse kahjumi katmiseks konkurentsiabi tuli kasutada.

61 Komisjon on lisaks ka ise seisukohal, et konkurentsiabi ei olnud tingimata suunatud lepingutega seotud kahjumi katmisele.

62 Ühelt poolt tunnistab komisjon oma konkurentsiabile kohaldatavat korda käsitlevas vastuses Esimese Astme Kohtu küsimustele, et „[direktiivi 90/684 artikli 4] kohaselt oli [Saksamaa territooriumil asuvatel laeva]tehastel võimalik saada [konkurentsi]abi olenemata sellest, kas asjaomane [laevaehitus]leping tõi kaasa kahjumi või mitte", et „[t]eiste sõnadega ei olnud [konkurentsi]abi saamiseks vajalik [laevaehitus]lepinguga seotud kahjumi kandmine", või lisaks – vastates kohtuistungil Esimese Astme Kohtu küsimustele – et „seda abi peaks saama mis tahes isik olenemata sellest, kas ta on kandnud kahjumit või mitte". Seega möönab komisjon vähemalt kaudselt, et põhjuslikku seost ei esine konkurentsiabi andmise ja asjaolu vahel, kas lepingute sõlmimine tingis kahjumi või mitte. Niisiis tuleb selles osas lükata tulemusetuse tõttu

tagasi komisjoni argument, mille kohaselt konkurentsiabi tuli kasutada lepingutega seotud kahjumi katmiseks põhjusel, et nimetatud abi arvutati iga sõlmitud laevaehituslepingu hinna alusel.

63 Teiselt poolt tuleneb Saksa suuniste artikli 3 lõikest 1, et „[k]onkurentsiabi võib anda siis, kui [laeva]ehituse või [laeva] ümberehituse tellimused sõlmiti lõplikult Saksa laevatehaste poolt 1. juulist 1990 kuni 31.detsembrini 1993". Nimetatud suunistes ei ole siiski kuidagi täpsustatud, et konkurentsiabi tuli kasutada ainuüksi lepingutega seotud kahjumi ja mitte muu laevatehase tegevusega seonduva kahjumi katmiseks. Lisaks sellele on sellise märke puudumine kooskõlas konkurentsiabi eesmärgi endaga, milleks on vastavalt komisjoni 10. veebruari 1993. aasta otsusele (vt käesoleva otsuse punkt 10) võimaldada kõigil Euroopa laevatehastel – ja mitte üksnes Warnow Werfti laevatehasel – võidelda konkurentsiga, mida maailmaturul pakkusid teatud Aasia riigid, ja seda olenemata sellest, kas nimetatud tehased kandsid laevaehituslepingute sõlmimisega seotud kahjumit või mitte.

64 Sellest nähtuvalt tuleb tuvastada, et vastavalt esimesele ja teisele heakskiitvale otsusele, komisjoni 10. veebruari 1993. aasta otsusele, Saksa suunistele ja konkurentsiabi enda eesmärgile ei olnud KWW kohustatud kasutama nimetatud abi selliste konkreetsete kulude tarvis, nagu lepingutega seotud kahjum.

65 Kolmandaks märgitakse 9. juuli 1996. aasta aruandes, et KWW sai tõepoolest 62 500 000 Saksa marka saamata jäänud konkurentsiabi hüvitusena ning et nimetatud abi kujutab endast tegevusabi. Siiski ei ole selles aruandes täpsustatud, et selle summa eesmärk oli ning seda kasutati tegelikult lepingutega seotud kahjumi katmiseks. Selles osas on oluline märkida, et komisjon ei vaidle vastu hagejate argumendile, mille kohaselt summa, mille KWW sai konkurentsiabi hüvitusena, suunati raamatupidamislikust vaatepunktist KWW reservkapitali ning seda ei kasutatud lepingutega seotud kahjumi katmiseks.

66 Seega tuleb märkida, et komisjon ei saanud tugineda 9. juuli 1996. aasta aruandele järeldamaks, et konkurentsiabi kasutati tegelikult lepingutega seotud kahjumi katmiseks.

67 Neljandaks tuleb rõhutada, et vastates Esimese Astme Kohtu poolt kohtuistungil esitatud küsimustele ei vaielnud komisjon vastu hagejate argumentidele, mille kohaselt võis KWW sisuliselt kasutada konkurentsiabi muude kui lepingutega seotud kahjumist tulenevate kulude katmiseks.

68 Eelnevatest tuvastustest tuleneb seega esiteks, et konkurentsiabi kujutas endast tegevusabi, mille kasutuse võis vabalt määrata KWW, ning teiseks, et komisjon ei ole tõendanud, et KWW kasutas nimetatud abi tegelikult lepingutega seotud kahjumi katmiseks.

69 Seega tuleb järeldada, et komisjon pani toime ilmselge hindamisvea, asudes seisukohale, et konkurentsiabi tuli võtta arvesse abi raames, mida oli KWW-le antud ainuüksi lepingutega seotud kahjumi katmiseks.

70 Komisjoni poolt selles osas esitatud argumendid tuleb tagasi lükata.

71 Esiteks tuleb tulemusetuna tagasi lükata komisjoni argumendid, mille kohaselt konkurentsiabi tuleb arvesse võtta lepingutega seotud kahjumi katmiseks antud abi summa arvutamisel, kuna nimetatud abi oli hõlmatud „restruktureerimise ajal" heaks kiidetud abi kogusummaga või kuna see kujutab endast „sissetulekut", mis võimaldas vähendada KWW-le antava tegevusabi kogusummat. Nimelt ei mõjuta need argumendid kuidagi käesoleva kohtuotsuse punktides 68 ja 69 tehtud tuvastusi.

72 Lisaks sellele tuleb tulemusetuna tagasi lükata ka komisjoni argument, mille kohaselt Kvaerner nõustus THA-ga peetud Warnow Werfti laevatehase omandamist KWW poolt käsitlevate ainuläbirääkimiste raames sellega, et KWW sai algselt kokku lepitud 569 600 000 Saksa marga suuruse summa asemel ainult 450 000 000 Saksa marga suuruse summa lepingutega seotud kahjumi katmiseks ainuüksi seetõttu, et KWW-le maksti lisaks konkurentsiabi. Nimelt, nagu on märgitud käesoleva otsuse punktis 68, kuivõrd komisjon kiitis sõnaselgelt heaks KWW-le konkurentsiabi andmise, siis ei saa seda abi samastada selle abiga, mida KWW-le anti ainuüksi lepingutega seotud kahjumi katmiseks, mille puhul on ülemäärase abi andmise korral ette nähtud abi tagasinõudmine.

73 Kõigi eelnevate kaalutlustega arvestades tuleb vaidlustatud otsus tühistada, ilma et Esimese Astme Kohus teeks otsust teise väite esimest osa ning teisi hagejate esitatud väiteid puudutavas.

Kohtukulud

74 Kodukorra artikli 87 lõike 2 alusel on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud.

75 Kuna hagejad on kohtukulude hüvitamist nõudnud ja komisjon on kohtuvaidluse kaotanud, tuleb kohtukulud käesolevas kohtuasjas mõista välja komisjonilt.

Esitatud põhjendustest lähtudes

ESIMESE ASTME KOHUS (esimene koda)

otsustab:

1. **Tühistada komisjoni 20. oktoobri 2004. aasta otsus 2005/374/EÜ riigiabi kohta, mida Saksamaa andis Kvaerner Warnov Werftile.**

2. **Mõista Aker Warnow Werft GmbH ja Kvaerner ASA kohtukulud välja komisjonilt, kes ühtlasi kannab ise oma kohtukulud.**

Tiili Dehousse Wiszniewska-Białecka

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 10. märtsil 2009 Luxembourgis.

kohtusekretär president

E. Coulon V. Tiili